

Internationaal mobiliteits- beleid voor de kunsten

Position paper

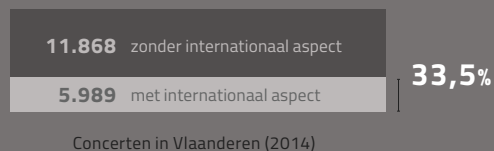
Inleiding

Kunstenorganisaties en makers uit Vlaanderen en Brussel zijn wereldwijd bekend voor hun artistieke kwaliteit. Onze kunstensector ademt internationaliteit: op vlak van import, export en samenwerkingen. Maar rigide wetgevende kaders en weinig transparante regelgeving dreigen de internationale mobiliteit van kunstenaars aan banden te leggen. Dat geldt zowel voor kunstenaars en gezelschappen die naar het buitenland gaan, als voor kunstenaars en organisaties uit het buitenland die naar hier komen. De alsmaar zwaardere administratieve mallempolen in Frankrijk legt bijvoorbeeld een rem op de aanwezigheid van onze kunstenaars en organisaties daar. Een beleid dat de ambities van kunstenaars en kunstwerkers op vlak van internationale mobiliteit ondersteunt is broodnodig.

Enkele cijfers

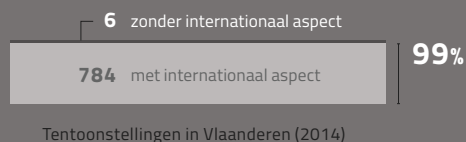
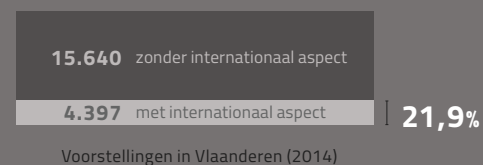

Voorstellingen van bij ons in het buitenland per seizoen ¹

- Van de **17.857 concerten** die in 2014 te beluisteren waren in Vlaanderen, had **33,5%** een **internationaal aspect**.²

- Van de **20.037 voorstellingen** die in 2014 in Vlaanderen werden opgevoerd, had **21,9%** een **internationaal aspect**.

- Van de **790 tentoonstellingen** die in 2014 te zien waren had **99%** een **internationaal aspect**.

- Van de **324 kunstenaars** die in 2015 bij minstens één galerie aangesloten waren, was dat in **46%** van de gevallen bij **één of meerdere galeries** in het **buitenland**.

Achtergrond

Onze regio is klein en onze kunsten zijn historisch gezien internationaal georiënteerd. Vlaamse kunsten zijn dagelijks zichtbaar aanwezig in heel de wereld. Export is een belangrijke pijler van de kunstensector, en dat voor alle disciplines. Dat onze artiesten en gezelschappen rondreizen en hun werk in de hele wereld maken en tonen, is eigen aan de openheid die artistiek werk kenmerkt. En dat geldt evenzeer voor de buitenlandse kunstenaars en ensembles die onze podia en tentoonstellingsruimtes sieren. Want Vlaanderen importeert ook volop kunst en artistieke tradities naar binnenlandse podia en tentoonstellingsruimtes.

Internationale mobiliteit, met import en export, is dus onontbeerlijk voor ons kunstenveld. Maar internationalisering zit nog veel dieper geworteld in de kunsten-

Van visaproblemen tot afgelaste voorstellingen

De regelgeving over en administratieve verplichtingen rond arbeidskaarten en visa is bijvoorbeeld niet afgestemd op de praktijk in de sector. De federale overheid implementeert Europese regelgeving zonder te onderzoeken welke impact ze heeft op de sector. De regels zijn vooral gericht op lange verblijven, niet op de korte en tijdelijke prestaties die eigen zijn aan het bijzonder mobiele werken in de kunsten. Het gebrek aan solide afsprakenkaders tussen de beleidsniveaus (Vlaams, federaal en Europees) helpt de situatie niet vooruit.

Zo kiezen de gewesten bij de uitvoering van de federale wetgeving rond arbeidskaarten elk voor andere nuances. Vlaamse werkgevers die een in Brussel gevestigde

Administratieve kluwens: belastingen, sociale zekerheid en meer

Ook de belastingregels en de socialezekerheidswetgeving bezorgen werkgevers hoofdbrekens. De bilaterale belastingverdragen die België heeft met heel wat landen beogen vermindering van dubbele belasting van inkomsten. De meeste verdragen bevatten voor podiumkunstenaars een afwijking van de algemene regel dat inkomsten belast worden in het land van woonplaats (artikel 17 van het OESO modelverdrag). In de meeste gevallen heft de werkplaatsstaat de belasting niet op het inkomen van de individuele podiumkunstenaar (onder

Internationale uitwisseling tussen podia, artiesten en gezelschappen is de motor voor talloze nieuwe producties.

praktijk. Het buitenland maakt deel uit van een logische reflectie over speel- en toonplekken, over een gezonde financieringsmix, en over artistiek relevante samenwerkingen. Internationale uitwisseling tussen podia, artiesten en gezelschappen is de motor voor talloze nieuwe (co-)producties. Niet elk van deze elementen is voor elk van de organisaties en kunstenaars op elk moment even relevant, maar een internationaal mobiliteitsbeleid voor de kunsten – en bij uitbreiding het internationale kunstbeleid in het algemeen – moet wel met elk ervan rekening houden. En dat gebeurt vandaag onvoldoende.

Door de strengere regelgeving hebben buitenlandse kunstenaars het moeilijker om een visum te krijgen.

buitenlandse artiest volgens de regels van de kunst willen inschrijven en betalen, krijgen dan al snel te maken met kafkaëske toestanden. Door de strengere regelgeving op vlak van migratiepolitiek en fraudebestrijding hebben buitenlandse kunstenaars, zeker die uit derde landen, het bovendien steeds moeilijker om een visum voor ons land te krijgen. Dat leidt helaas vaak tot afgelaste voorstellingen of last-minute oplossingen om het publiek toch maar niet teleur te stellen.

andere omdat dat niet gekend is bij de belastingdienst), maar wel op de uitkoopsom die het gezelschap aanreikt aan de lokale organisator. In dit geval moet in België geen bedrijfsvoorheffing worden ingehouden op het inkomen van de podiumkunstenaar. Maar dat blijkt in de praktijk een onhaalbare kaart, met een dubbele belasting als gevolg.

De Europese socialezekerheidsregels maken de administratie voor werkgevers nog complexer. Die houden

immers geen rekening met de kortetermijndetachering die zo eigen is aan de kunstensector. In sommige landen is het administratieve kluwen nog ingewikkelder dan elders. De Belgische RSZ mag dan nog vrij goed vertrouwd zijn met de courante praktijken in de sector, bij de Franse overheid is dat veel minder het geval. Belgische gezelschappen die bij onze Franse burens willen spelen, kunnen rekenen op een arbeidsintensieve papierwinkel. Toch is ook de Belgische administratie niet altijd even meegaand. Zo besliste ze onlangs om strenger toe te zien op de toepassing van de regel waarbij een buitenlandse werknemer voorafgaand aan zijn detachering aangesloten moet zijn bij de Belgische sociale zekerheid. Voor wie een tournee plant is dat een ontzettende drempel: artiesten zouden volgens die logica een tijdlang vóór hun detachering voor die tournee in dienst genomen moeten worden, terwijl ze in de praktijk dan geen prestaties leveren.

Zulke beleidsmatige en praktische beslommingen hebben een steeds groter wordende impact op onze internationale werking. Omdat in vele buitenlandse landen, net zoals bij ons, steeds korter op de bal geprogrammeerd wordt, lopen onze gezelschappen en kunstenaars ook interessante presentatiekansen en eigen inkomsten

Wat met duurzaamheid?

Ten slotte heeft er zich de laatste jaren een vernieuwd bewustzijn over internationale mobiliteit ontwikkeld. Veel reizen maakt de stiel er niet gemakkelijker op en werpt bij sommige kunstenaars en organisaties de vraag op wat het oplevert – zowel op sociaal, artistiek, ecologisch als economisch vlak. De roep naar een duurzame internationale mobiliteit krijgt alsmaar vaker bijval. Daarbij staat buiten discussie dat internationaal reizen inherent is aan de sector. Desondanks zijn de hoge

Ons publiek, dat rekt op een kwalitatieve en gevarieerde programmatie, blijft op zijn honger zitten.

mis. Ook ons publiek, dat rekt op een kwalitatieve en gevarieerde programmatie van binnen- en buitenlandse namen, blijft ondertussen op zijn honger zitten. Het valt niet uit te leggen waarom artiesten door ingewikkelde administratieve regels niet meer tot in Vlaanderen geraken en Vlaamse en Brusselse kunstenaars hun werk minder vlot over de grenzen kunnen presenteren.

We haalden het al aan: internationale mobiliteit gaat over méér dan import en export. Als we geen buitenlandse namen in onze zalen, residentieplekken en onafhankelijke tentoonstellingsruimtes opnemen, neemt de internationale en interculturele samenwerking een duik. Hoe minder onze kunstenaars in eigen land artistieke allianties kunnen smeden met buitenlandse evenknieën, hoe belabberder de internationale samenwerking en de financiering ervan ervoor staat. De afsnijding van stimulerende en verrijkende prikkels leidt tot een geïsoleerde, lees: minder kwalitatieve kunstproductie.

De roep naar een duurzame internationale mobiliteit krijgt alsmaar vaker bijval.

taksen op treinreizen, het gebrek aan nachttreinen en goed afgestemde treinnetwerken binnen Europa verdere hordes voor wie op lange termijn een zinvolle aanwezigheid in het buitenland wil uitbouwen.

Standpunt

Een internationaal mobiliteitsbeleid voor de kunsten faciliteert nieuwe netwerken, uitwisselingen en speelkansen. Maar het gaat om meer dan nieuwe lijntjes uitgooien. Internationaal werken is zo verweven met de artistieke praktijk dat een goed internationaal mobiliteitsbeleid voor de kunsten ook de bestaande praktijken moet ondersteunen en vergemakkelijken.

Beleidsniveaus op elkaar afstemmen

Een goede afstemming met de federale, Europese en internationale beleidsniveaus is daarbij broodnodig. Vandaag gebeurt het nog te vaak dat nieuwe EU-richtlijnen overhaast op federaal niveau geïmplementeerd worden, zonder dat de gevolgen voor de Vlaamse en Brusselse kunstensector goed ingeschat zijn. Een kunstentoets die elke nieuwe regelgeving doorlicht op zijn administratieve techniciteit en praktische haalbaarheid kan soelaas brengen, bijvoorbeeld in de vorm van een stakeholdersbevraging. Zo doet de Europese Commissie dat overigens zelf ook.

Voor een aantal heikele kwesties is er meer nodig. Denk maar aan de visaproblematiek. Dat kunstenaars uit sommige derde landen steeds vaker op een administratieve njet stuiten als ze bij ons geprogrammeerd worden, leidt vandaag al tot een verschraling van het aanbod. Het Belgische voorzitterschap van de EU in 2024 biedt wat dat betreft kansen. De internationale mobiliteit van onze kunstenaars en gezelschappen kan een prioriteit zijn waarmee ons land als voorzitter kan uitpakken.

Onze aanbevelingen: beleid afstemmen

- 1 **Waak erover dat de gewesten en lokale diensten de federale regelgeving op dezelfde manier interpreteren en toepassen.**
 - 2 **Grijp het Belgische voorzitterschap van de EU in 2024 aan om van internationale mobiliteit van kunstenaars en kunstenuorganisaties een prioriteit te maken.**
-

Transparantere regelgeving

Maar zelfs als de visumaanvragen vlotjes afgewikkeld geraken, moeten werkgevers in de kunstensector zich nog steeds door een administratief kluwen worstelen. Wie in landen als Frankrijk wilt toeren, begint aan een helse bureaucratische klus. De regels rond belastingen en sociale zekerheid zijn bovendien zo ingewikkeld, dat zelfs de experts op de bevoegde administraties vaak het antwoord schuldig moeten blijven. Resultaat: onze sowieso al financieel overbevroegde organisaties moeten dubbele belastingen betalen en buitenlandse kunstenaars krijgen het nóg moeilijker om sociale rechten op te bouwen. Deze problematiek vraagt om oplossingen op Europees niveau: met transparantere regelgeving en voldoende kanalen om sectorspecifieke kwesties vlot aan te kaarten. Voor de podiumkunsten- en muzieksector volgt Pearle* de impact van de Europese en internationale besluitvorming en regelgeving op. Maar voor andere kunstendisciplines bestaat dit soort organisaties niet.

Onze aanbevelingen: transparantie

- 3 **Maak administratieve akkoorden met landen waar onze gezelschappen en kunstenaars veel spelen, optreden of tentoonstellen, maar waar zich keer op keer administratieve problemen stellen. Met name voor Frankrijk, dat zich vaak bijzonder rigide opstelt, en voor het Verenigd Koninkrijk, dat binnenkort geen deel meer uitmaakt van de EU, is dat dringend nodig.**
- 4 **Zie erop toe dat een flexibele omgang met kortetermijndetachering in de kunstensector mogelijk is bij de implementatie van de nieuwe EU-richtlijnen.³**
- 5 **Vereenvoudig de aparte regels voor podiumartiesten in de dubbelbelastingverdragen en pas dezelfde regels toe voor iedereen.**

- 6 Pleit voor verlaagde btw-tarieven op artistieke activiteiten en producten in elke lidstaat van de Europese Unie.
 - 7 Maak werk van gemakkelijke mechanismen waarmee werkgevers hun plichten op vlak van sociale zekerheid en arbeidsrecht kunnen nakomen zonder dat de internationale mobiliteit eronder hoeft te lijden.
 - 8 Doe dit in nauw overleg met Pearle* en ondersteun deze organisatie als expertisecentrum voor internationale mobiliteit in de kunstensector.
-

Internationaal, maar duurzaam

Tot slot is een internationaal mobiliteitsbeleid niet volledig als het geen aandacht heeft voor duurzaamheid: zowel op sociaal, artistiek, ecologisch als economisch vlak. Vandaag hebben veel organisaties al de gewoonte om hun ecologische voetafdruk zo klein mogelijk te houden bij internationale reizen of het ontvangen van buitenlandse kunstenaars. Maar de beleidsmatige realiteit sluit daar niet naadloos op aan. Zowel op federaal als op Europees niveau is een inhaalbeweging op zijn plaats.

Onze aanbevelingen: duurzaamheid

- 9 Maak werk van maatregelen die ecologisch reizen bevorderen: stimuleer het reizen met de trein binnen een bepaalde actieradius door de tickets goedkoper te maken dan vliegtickets.
 - 10 Maak werk van efficiënte treinverbindingen tussen Europese hoofdsteden, inclusief nachttreinen.
-

Conclusie

Voor een buitenstaander lijken de internationale allianties die onze kunstenaars en gezelschappen smeden soms organisch gegroeid, of schijnt onze gevraagde aanwezigheid op buitenlandse podia een logisch gevolg van de kwaliteit van wat we maken. De realiteit is dat onze makers zich veelal op eigen houtje een weg buiten de landsgrenzen banen, en dat ondanks de vaak stugge regelgeving en een ontbrekend internationaal cultuurbeleid. Als we ons publiek ook in de toekomst de topkwaliteit uit binnen- en buitenland willen bieden dat het gewend is, hebben we nood aan een transparantere regelgeving, een meer flexibele hantering van Europese regels en een gullere wisselwerking tussen de bevoegde beleidsniveaus en -organen. Onze kunstenaars en gezelschappen tonen nu al hoe dat moet.

Eindnoten

- 1 Cijfers voor Belgische producties.
- 2 Onder internationaal aspect wordt verstaan: makers, uitvoerders, repertoires, canons, artistieke tradities uit het buitenland, een buitenland als thema, buitenlandse talen en marktgerelateerde eigenschappen in het buitenland, of een combinatie van deze aspecten.
- 3 Richtlijn (EU) 2018/957 van 28 juni 2018 tot wijziging van Richtlijn 96/71/EG betreffende de terbeschikkingstelling van werknemers met het oog op het verrichten van diensten moet tegen 30 juli 2020 in nationale wetgeving omgezet worden, over het voorstel tot herziening van de Verordening (EC) No 883/2004 over de coördinatie van de sociale zekerheidssystemen en de Verordening (EC) No 987/2009 over de procedure voor de implementering van Verordening (EC) No 883/2004 is in maart 2019 een politiek akkoord bereikt.

Referenties

- » Joris Janssens. *(Re)framing the international. Over het nieuwe internationale werken in de kunsten*. Kunstenpocket #2, Kunstenpunt, Brussel, 2018.
- » Simon Leenknecht en Tom Ruetten. 'Reframing the international'. In: *Cijferboek Kunsten*, Kunstenpunt, Brussel, 2018, p. 33-178.
- » Pearle*. 'On the European Stage 2019-2024. Priorities for the live performance sector'. 2019.
- » SARC. 'Grenzen doorbreken. Culturele belangen van de Vlaamse gemeenschap'. SARC Advies, 28 mei 2014.